

Taalredactie en taaltechnologie
3de graad D-finaliteit
III-TaTa-d

BRUSSEL

D/2024/13.758/221

Versie januari 2024

1 Inleiding

De uitrol van de modernisering secundair onderwijs gaat gepaard met een nieuwe generatie leerplannen. Leerplannen geven richting en laten ruimte. Ze faciliteren de inhoudelijke dynamiek en de continuïteit in een school en lerarenteam. Ze garanderen binnen het kader dat door de Vlaamse regering werd vastgelegd voldoende vrijheid voor schoolbesturen om het eigen pedagogisch project vorm te geven vanuit de eigen schoolcontext. Leerplannen zijn ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. Ze versterken het eigenaarschap van scholen die d.m.v. eigen beleidskeuzes de vorming van leerlingen gestalte geven. Leerplannen laten ruimte voor het vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar, maar bieden ondersteuning waar nodig.

1.1 Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten

Leerplannen vertrekken vanuit het **vormingsconcept** van de katholieke dialoogschool. Ze laten toe om optimaal aan te sluiten bij het pedagogisch project van de school en de beleidsbeslissingen die de school neemt vanuit haar eigen visie op onderwijs (taalbeleid, evaluatiebeleid, zorgbeleid, ICT-beleid, kwaliteitsontwikkeling, keuze voor vakken en lessen ...).

Leerplannen ondersteunen **kwaliteitsontwikkeling**: het leerplanconcept spoort met kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader onderwijskwaliteit (ROK). Kwaliteitsontwikkeling volgt dan als vanzelfsprekend uit keuzes die de school maakt bij de implementatie van leerplannen.

Leerplannen faciliteren een **gerichte studiekeuze**. De leerplandoelen sluiten aan bij de verwachte competenties van leerlingen in een bepaald structuuronderdeel. De feedback en evaluatie bij de realisatie ervan beïnvloeden op een positieve manier de keuze van leerlingen na elke graad.

Leerplannen gaan uit van de **professionaliteit** van de leraar en het **eigenaarschap** van de school en het lerarenteam. Ze bieden voldoende ruimte voor eigen inhoudelijke keuzes en een eigen didactische aanpak van de leraar, het lerarenteam en de school.

Leerplannen borgen de **samenhang** in de vorming. Die samenhang betreft de verticale samenhang (de plaats van het leerplan in de opbouw van het curriculum) en de horizontale samenhang tussen vakken binnen structuuronderdelen en over structuuronderdelen heen. Leerplannen geven expliciet aan voor welke leerplandoelen van andere leerplannen in de school verdere afstemming mogelijk is. Op die manier faciliteren en stimuleren de leerplannen leraren om over de vakken heen samen te werken en van elkaar te leren. Een verwijzing van een leraar naar de lessen van een collega laat leerlingen niet alleen aanvoelen dat de verschillende vakken onderling samenhangen en dat ze over dezelfde werkelijkheid gaan, maar versterkt ook de mogelijkheden tot transfer.

1.2 De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs

De leerplannen vertrekken vanuit een gedeelde inspiratie die door middel van een vormingscirkel voorgesteld wordt. We 'lezen' de cirkel van buiten naar binnen.

- Een lerarenteam werkt in een katholieke dialoogschool die onderwijs verstrekt vanuit een **specifieke traditie**. Vanuit het eigen pedagogisch project kiezen leraren voor wat voor hen en hun school goed

onderwijs is. Ze wijzen leerlingen daarbij de weg en gebruiken daarvoor **wegwijzers**. Die zijn een inspiratiebron voor leraren en zorgen voor een Bijbelse 'drive' in hun onderwijs.

- De kwetsbaarheid van leerlingen ernstig nemen betekent dat elke leerling **beloftevol** is en alle leerkansen verdient. Die leerling is **uniek als persoon** maar ook **verbonden** met de klas, de school en de bredere samenleving. Scholen zijn **gastvrije plaatsen** waar leerlingen en leraren elkaar ontmoeten in diverse contexten. De leraar vormt zijn leerlingen vanuit een **genereuze** attitude, hij geeft om zijn leerlingen en hij houdt van zijn vak. Hij durft af en toe de gebaande paden verlaten en stimuleert de **verbeelding en creativiteit** van leerlingen. Zo zaait hij door zijn onderwijs de kiemen van een hoopvolle, **meer duurzame en meer rechtvaardige wereld**.
- Leraren vormen leerlingen door middel van leerinhouden die we groeperen in negen **vormingscomponenten**. De aaneengesloten cirkel van vormingscomponenten wijst erop dat vorming een geheel is en zich niet in schijfjes laat verdelen. Je kan onmogelijk over taal spreken zonder over cultuur bezig te zijn; wetenschap en techniek hebben een band met economie, wiskunde, geschiedenis ... Dwarsverbanden doorheen de vakken zijn belangrijk. De vormingscirkel vormt dan ook een dynamisch geheel van elkaar voortdurend beïnvloedende en versterkende componenten.
- Vorming is voor een leraar nooit te herleiden tot een cognitieve overdracht van inhouden. Zijn meesterschap en passie brengt een leraar ertoe om voor iedere leerling de juiste woorden en gebaren te zoeken om **de wereld te ontsluiten**. Hij introduceert leerlingen in de wereld waarvan hij houdt. Een leraar zorgt er bijvoorbeeld voor dat leerlingen kunnen worden gegrepen door de cultuur van het Frans of door het ambacht van een metselaar. Hij initieert leerlingen in een wereld en probeert hen zover te brengen dat ze er hun eigen weg in kunnen vinden.
- Een leraar vormt leerlingen als **individuele leraar**, maar werkt ook binnen **lerarenteams** en binnen een **beleid van de school**. Het Gemeenschappelijk funderend leerplan helpt daartoe. Het zorgt voor het fundament van heel de vorming dat gerealiseerd wordt in vakken, in projecten, in schoolbrede initiatieven of in een specifieke schoolcultuur.
- De uiteindelijke bedoeling is om **alle leerlingen** kwaliteitsvol te vormen. Leerlingen zijn dan ook het hart van de vormingscirkel, zij zijn het op wie we inzetten. Zij dragen onze hoop mee: de nieuwe generatie die een meer duurzame en meer rechtvaardige wereld zal creëren.

1.3 Ruimte voor leraren(teams) en scholen

De leraar als professional, als meester in zijn vak krijgt vrijheid om samen met zijn collega's vanuit de leerplannen aan de slag te gaan. Hij kan eigen accenten leggen en differentiëren vanuit zijn passie, expertise, het pedagogisch project van de school en de beginsituatie van zijn leerlingen.

De leerplandoelen zijn noch chronologisch, noch hiërarchisch geordend. Ze laten ruimte aan het lerarenteam en de individuele leraar om te bepalen welke leerplandoelen op welk moment worden samengenomen, om didactische werkvormen te kiezen, contexten te bepalen, eigen leerlijnen op te bouwen, vakoverschrijdend te werken, flexibel om te gaan met een indicatie van onderwijstijd.

1.4 Differentiatie

Om optimale leerkansen te bieden is [differentiëren](#) van belang in alle leerlingengroepen. Leerlingen voor wie dit leerplan is bestemd, behoren immers wel tot dezelfde doelgroep, maar bevinden zich niet noodzakelijk in dezelfde beginsituatie. Zij hebben een niet te onderschatten – maar soms sterk verschillende – bagage mee vanuit de onderliggende graad, de thuissituatie en vormen van informeel leren. Het is belangrijk om zicht te krijgen op die aanwezige kennis en vaardigheden en vanuit dat gegeven, soms gedifferentieerd, verder te bouwen. Positief en planmatig omgaan met verschillen tussen leerlingen verhoogt de motivatie, het welbevinden en de leerwinst voor elke leerling.

De leerplannen bieden kansen om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden en door de leeromgeving aan te passen. Ze nodigen ook uit om te differentiëren in evaluatie.

Differentiatie door te verdiepen en te verbreden

Sommige leerlingen denken meer conceptueel en abstract. Andere leerlingen komen vanuit een meer concrete benadering sneller tot inzichtelijk denken. Variëren in abstractie spreekt leerlingen aan op hun capaciteiten en daagt hen uit om van daaruit te groeien.

Daarnaast bieden leerplannen kansen om de complexiteit van leerinhouden aan te passen. Dat kan door een complexere situatie te schetsen, een minder ingewikkelde bewerking of handeling voor te stellen, of door meer kennis of vaardigheden aan te bieden om leerlingen uit te dagen.

De ene context kan betekenisvol zijn voor een leerlingengroep, terwijl een andere context dan weer betekenisvoller kan zijn voor een andere leerlingengroep. Leerinhouden in verschillende contexten aanbrengen biedt kansen om leerlingen aan te spreken op hun interesses en daagt hen tegelijk uit om andere interesses te verkennen en zo hun horizon te verruimen.

In 'extra' wenken bij de leerplandoelen en in beperkte mate ook via keuzeleerplandoelen bieden we je inspiratie om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden.

Differentiatie door de leeromgeving aan te passen

Doordachte variatie in werkvormen (groepswork, individueel, auditief, visueel, actief ...) vergroot de kans dat leerdoelen worden gerealiseerd door alle leerlingen. Het helpt hen bovendien ontdekken welke manieren van leren en informatie verwerken best bij hen passen.

De ene leerling kan snel of zelfstandig werken, de andere heeft meer tijd of begeleiding nodig. Variëren in de mate van ondersteuning, gericht aanbieden van hulpmiddelen (voorbeelden, schrijfkaders, stappenplannen ...) en meer of minder tijd geven, daagt leerlingen uit op hun niveau en tempo.

Leerlingen op hun niveau en vanuit eigen interesses laten werken kan door te differentiëren in product, bijvoorbeeld door leerlingen te laten kiezen tussen opdrachten die leiden tot verschillende eindproducten.

Het samenstellen van groepen kan een effectieve manier zijn om te differentiëren. Rekening houden met verschil in leerdoelen en leerlingenkenmerken laat leerlingen toe van en met elkaar te leren.

Technologie kan al die vormen van differentiatie ondersteunen. Zo kunnen leerlingen op hun maat werken met digitale leermiddelen zoals educatieve software of online oefenprogramma's.

Differentiatie in evaluatie

Tenslotte laten de leerplannen toe te differentiëren in [evaluatie](#) en feedback. Evalueren is beoordelen om te waarderen, krachtiger te maken en te sturen.

Na de afronding van een lessenreeks of na een langere periode gaan leraren door middel van summatieve evaluatie na waar leerlingen staan. De keuze van een evaluatie- en feedbackvorm is afhankelijk van de vooropgestelde doelen.

Formatieve evaluatie is geïntegreerd in het leerproces en gaat uit van een actieve betrokkenheid van leraar en leerling. Het zet leerlingen aan het denken over hun vorderingen en laat leraren toe om tijdens het leerproces effectieve feedback te geven. Door middel van formatieve evaluatie krijgen leraren een goed zicht op het leerproces van leerlingen zodat ze het verder gericht en waar nodig kunnen bijsturen. Het is bovendien een rijke bron voor leraren om te reflecteren over de eigen onderwijspraktijk en de eigen pedagogisch-didactische aanpak bij te sturen.

1.5 Opbouw van leerplannen

Elk leerplan is opgebouwd volgens een vaste structuur. Alle onderdelen maken inherent deel uit van het leerplan. Schoolbesturen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die de leerplannen gebruiken, verbinden zich tot de realisatie van het gehele leerplan.

De **inleiding** licht het leerplanconcept toe en gaat dieper in op de visie op vorming, de ruimte voor leraren(teams) en scholen en de mogelijkheden tot differentiatie.

De **situering** geeft aan waarop het leerplan is gebaseerd en beschrijft de samenhang binnen de graad en met de onderliggende graad, en de plaats in de lessentabel.

In de **pedagogisch-didactische duiding** komen de inbedding in het vormingsconcept, de krachtlijnen, de opbouw, de leerlijnen, de aandachtspunten met o.m. nieuwe accenten van het leerplan aan bod.

De **leerplandoelen** zijn helder geformuleerd en geven aan wat van leerlingen wordt verwacht. Waar relevant geeft een opsomming of een afbakening (★) aan wat bij de realisatie van het leerplandoel aan bod moet komen. Ook pop-ups bevatten informatie die noodzakelijk is bij de realisatie van het leerplandoel. De leerplandoelen zijn gebaseerd op de minimumdoelen van de basisvorming, de specifieke minimumdoelen of de doelen die leiden naar een beroepskwalificatie. Indien een leerplandoel verder gaat, vind je een ‘+’ bij het nummer van het leerplandoel. Al die leerplandoelen zijn verplicht te realiseren. In een aantal gevallen zijn keuzedoelen opgenomen; die leerplandoelen zijn weergegeven in een grijze kleur en het nummer van het leerplandoel wordt voorafgegaan door ‘K’.

De leerplandoelen zijn ingedeeld in een aantal rubrieken. Bovenaan elke rubriek vind je de relevante minimumdoelen van de basisvorming, de specifieke minimumdoelen en/of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties, afhankelijk van de finaliteit. Als leraar hoef je je die taal niet eigen te maken. Het volstaat dat je de leerplandoelen realiseert zoals opgenomen in het leerplan.

Waar relevant wordt de samenhang met andere leerplannen in dezelfde graad aangegeven, evenals de samenhang met de onderliggende graad.

‘Duiding’ bij een leerplandoel bevat een noodzakelijke toelichting bij het doel. In pedagogisch-didactische wenken vinden leraren inspiratie om met het leerplandoel aan de slag te gaan. Een rubriek ‘extra’ bij een leerplandoel biedt leraren inspiratie om verder te gaan dan wat het leerplandoel minimaal vraagt.

De **basisuitrusting** geeft aan welke materiële uitrusting vereist is om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

Het **glossarium** bevat een overzicht van handelingswerkwoorden die in alle leerplannen van de graad als synoniem van elkaar worden gebruikt of meer toelichting nodig hebben.

De **concordantie** geeft aan welke leerplandoelen gerelateerd zijn aan bepaalde minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties.

2 Situering

2.1 Samenhang in de derde graad

2.1.1 Samenhang binnen de studierichting Moderne talen

In de vakken Nederlands B+S (III-NedS-d), Frans S' (III-FraS'-d), Engels S' (III-EngS'-d) en Duits (III-Dui-d) gaan leerlingen functioneel aan de slag met taaltechnologie.

2.2 Plaats in de lessentabel

Het leerplan is gebaseerd op specifieke minimumdoelen. Het is gericht op 2 graaduren en is bestemd voor de studierichting Moderne talen.

Het geheel van de algemene en specifieke vorming in elke studierichting vind je terug op de [PRO-pagina](#) met alle vakken en leerplannen die gelden per studierichting.

3 Pedagogisch-didactische duiding

3.1 Taalredactie en taaltechnologie en het vormingsconcept

Het leerplan Taalredactie en taaltechnologie is ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialogeschool. In het leerplan ligt de nadruk op sociale, maatschappelijke en culturele vorming. De wegwijzer uniciteit in verbondenheid maakt er inherent deel van uit.

Sociale, maatschappelijke en culturele vorming

De media zijn verbonden met cultuur en hoe we de wereld zien. De wisselwerking tussen communicatie, media, technologie en maatschappelijke context is nauw verbonden met wie we zijn, met onze identiteit. Het kritisch reflecteren over (massa)media, communicatie en taaltechnologie geeft de leerlingen de mogelijkheid om wijs om te gaan met media en om hun communicatie- en digitale mogelijkheden te verruimen. Taalredactie is een deel van en zorgt voor een gepaste en geslaagde communicatie.

Uniciteit in verbondenheid

Er is aandacht voor het eigen mediagebruik, cultuur en die van de ander. De leerlingen staan open voor de veelzijdige wereld rondom hen. Media, mediagebruik en het gebruik van taaltechnologie en gepaste taal bouwen bruggen tussen mensen.

Uit die vormingscomponenten en wegwijzers zijn de krachtlijnen van het leerplan ontstaan.

3.2 Krachtlijnen

Reflecteren op het eigen taalgebruik en op dat van anderen

Om duidelijk en gepast te communiceren zijn vaardigheden zoals herformuleren en redigeren essentieel. Het gebruik van het gepaste taalregister en het inzetten van beleefdheidsconventies zijn belangrijk voor het aanknopen en onderhouden van sociale relaties. Ook analyseren hoe de context de betekenis van een taaluiting beïnvloedt, komt aan bod.

Leerlingen kunnen taaltechnologie inzetten om taalproblemen te analyseren en teksten te redigeren.

Inzicht verwerven in het belang en de mogelijkheden van taaltechnologie

Taal en technologie raken steeds nauwer met elkaar verweven. Taaltechnologie richt zich op het automatisch verwerken en toepassen van natuurlijke taal. Het is een subdiscipline van artificiële intelligentie die een eigen plaats heeft binnen de communicatietechnologie.

Werken met verschillende software en tools voor taalredactie kan de communicatie ondersteunen. Daarvoor bouwen leerlingen (basis)kennis op over verschillende digitale tools zoals software om bv. grammatica- en spellingfouten op te sporen en te corrigeren, basisprincipes van machinevertaling. Bovendien ontwikkelen leerlingen een inzicht in de manier waarop taaltechnologie het omgaan met informatie en kennis in de samenleving beïnvloedt en menselijke interacties ondersteunt.

3.3 Opbouw

Dit leerplan is opgebouwd uit deze componenten.

- Taalredactie en taaltechnologie
- Onderzoekscompetentie

3.4 Leerlijnen

Meer gedetailleerde informatie over de samenhang binnen de graad en met de andere graden vind je op de leerplanpagina bij de [basisinformatie](#).

3.4.1 Samenhang in de derde graad

De doelen van dit leerplan tonen vooral een link met Nederlands en moderne vreemde talen.

3.5 Aandachtspunten

Leerlingen kunnen in de verschillende taalvakken functioneel met **taaltechnologie en communicatie** aan de slag gaan. Het is dan ook aangewezen om met de vakgroep talen samen te werken om zo het leren binnen de verschillende vakken te versterken.

Het is zinvol om leerlingen kennis te laten maken met evoluties in taaltechnologie. Je kan bijvoorbeeld het dynamische karakter van wetenschappelijk onderzoek benoemen en leerlingen het belang van een kritische houding tonen.

De **onderzoekscompetentie** kan worden gerealiseerd met inhouden van dit leerplan die gerelateerd zijn aan specifieke minimumdoelen. In de studierichting Moderne talen kan de onderzoekscompetentie ook aan bod komen via inhouden van de leerplannen Duits, Engels, Frans, Geschiedenis en Nederlands. Om dat duidelijk te maken wordt het leerplandoel over de onderzoekscompetentie voorafgegaan door een #. Dat geeft aan dat het leerplandoel hier aan bod kan komen, maar dat het ook kan worden gerealiseerd via andere leerplannen van het specifiek gedeelte van de studierichting. Je overlegt op schoolniveau welke keuzes worden gemaakt met betrekking tot de realisatie van de onderzoekscompetentie.

Bij LPD 7 geven we aan met welke inhouden de onderzoekscompetentie kan worden gerealiseerd. Op de leerplanpagina vind je meer informatie over en een aantal mogelijke voorbeelden van hoe je via specifieke inhouden van dit leerplan met je leerlingen kan werken aan de onderzoekscompetentie.

3.6 Leerplanpagina

Wil je als gebruiker van dit leerplan op de hoogte blijven van inspirerend materiaal, achtergrond, professionalisering en lerarennetwerken, surf dan naar de [leerplanpagina](#).

4 Leerplandoelen

4.1 Taalredactie en taaltechnologie

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 1 De leerlingen herformuleren doelgericht (delen van) schriftelijke en mondelinge teksten in functie van de doelgroep, het kanaal of het medium.

Samenhang in de derde graad: III-EngS'-d / III-FraS'-d LPD 5; III-EngS''-d / III-FraS''-d LPD 5; III-NedS'-d LPD 6; III-NedS''-d LPD 6

Duiding: Anders dan bij samenvatten, richt herformuleren zich op het aanpassen van eenzelfde boodschap qua taalgebruik, stijl, register of gevoelswaarde.

Wenk: Je kan de leerlingen zowel in een praktische als in een eerder artistiek-creatieve context, gesproken en geschreven boodschappen laten herformuleren. De geherformuleerde tekst kan een mondelinge of een schriftelijke tekst zijn of beide.

Wenk: Bij praktische boodschappen herformuleren, kan je denken aan een bericht in eigen woorden navertellen; een standpunt genuanceerd aan iemand overbrengen; een argument parafraseren tijdens een debat; een mondeling interview in tekst gieten; een brief over een schoolactiviteit aanpassen aan de doelgroep; vakjargon omzetten naar dagelijks taalgebruik.

Wenk: Bij het artistiek-creatief herformuleren kan je de betekenis van een film laten verwoorden met toevoeging van eigen interpretatie en achtergrondinformatie; volwassen literatuur laten omzetten naar een strip, prentenboek, monoloog ...

Wenk: Je kan leerlingen meerdere bronnen laten gebruiken, bv. sensibiliseringscampagnes aanpassen aan diverse media of teksttypes en daarbij van wetenschappelijke info vertrekken; een brochure schrijven op basis van gevonden informatie; actualiteit vertalen naar een jonger doelpubliek.

Wenk: Je kan de leerlingen vragen om specifieke criteria mee te nemen, bv. correctheid, duidelijkheid, gepastheid (woordgebruik, zinsopbouw, tekststructuur en alineaopbouw, keuze tekstgenre, tekstconventies, register).

Wenk: De leerlingen respecteren bij herformuleren de regelgeving en deontologie inzake privacyregels informatierecht, auteursrecht, portretrecht. Je kan hier

confidentialiteit aan bod brengen en intellectuele eigendomsrechten.

Extra: De leerlingen passen hun inzicht in technieken van beeldtaal toe om een gepast (bewegend) beeld te selecteren, te monteren en anders in beeld te brengen.

LPD 2 De leerlingen analyseren hoe de context de betekenis van een taaluiting beïnvloedt.

Samenhang in de derde graad: III-EngS'-d / III-FraS'-d LPD 18 ; III-EngS''-d / III-FraS''-d LPD 19; III-NedS'-d LPD 16; III-NedS''-d LPD 17

Wenk: Je laat de leerlingen ervaren dat taal veranderlijk is en niet altijd eenduidig. Dan kan je denken aan gevoelswaarde van woorden aan impliciete en expliciete boodschappen.

Wenk: Je kan met de leerlingen stilstaan bij verschillende vormelementen die in een taaluiting gebruikt worden, bv. interpunctie, emoji's, hoofdletters, klemtoon ... en die de betekenis kunnen beïnvloeden.

Wenk: Je kan bij dit LPD ook inzetten op register. Afhankelijk van de context wordt voor een bepaald en gepast register (bewust of onbewust) gekozen. Het [communicatiemodel](#) kan de analyse ondersteunen.

Wenk: Je kan de leerlingen hun persoonlijke communicatiestijl laten verfijnen en die bewust aanpassen aan het doel, de doelgroep, het kanaal of het medium. Ze kunnen kritisch hun eigen communicatie bekijken, afhankelijk van de context (personal branding; formeel of informeel).

Wenk: De leerlingen leren met verschillende vormen van humor omgaan, zowel receptief als productief en kunnen die gepast interpreteren en inzetten, waarbij ze rekening houden met de context (culturele achtergrond, betrokken persoon, timing, verschillende gevoeligheden ...).

Wenk: Je kan de leerlingen erop wijzen dat het begrip van een boodschap soms veronderstelt dat de ontvanger voldoende voorkennis, inlevingsvermogen, gevoel voor humor, inzicht in context en relativiseringsvermogen heeft om de essentie te snappen.

LPD 3 De leerlingen redigeren schriftelijke teksten op taalgebruik en consistentie.

- ★ **Criteria:** Standaardnederlands, spelling, interpunctie, woordkeuze, zinsbouw, helderheid, stijl, vormcorrectheid, adequaatheid, tekstconventies, tekststructuur, registerkeuze.

Samenhang in de derde graad: III-NedS'-d LPD 7; III-NedS''-d LPD 7

Wenk: Je kan leerlingen teksten van zichzelf en van anderen laten redigeren. Ze maken een tekst leesbaarder door zinsconstructies aan te passen, stopwoordjes en verouderd taalgebruik weg te halen, te lange zinnen korter te maken, in woordgebruik te variëren, herhalingen weg te werken ...

Wenk: Je kan de leerlingen verantwoordelijk maken voor de eindredactie van een tekst: ze controleren of de tekst klaar is voor publicatie op basis van afgesproken criteria. Je kan leerlingen attent maken op bv. gebruik van stijlen, paginaopmaak, voorblad, sjabloon.

Wenk: Het is zinvol om de leerlingen vertrouwd te maken met de mogelijkheden van

actuele technologische ontwikkelingen, zoals ondersteunende (ver)taalprogramma's of -software. Leerlingen kunnen bij dit leerplandoel dan ook gepast taaltechnologische hulpmiddelen inzetten.
Je kan de leerlingen uitnodigen om beschikbare hulpmiddelen kritisch in te zetten.

LPD 4 De leerlingen gaan kritisch en doelgericht om met taaltechnologische hulpmiddelen.

- Wenk: Verschillende taaltechnologische hulpmiddelen zoals schrijf- en uitspraakondersteuning, voorleessoftware, automatische vertaling, automatische tekstgeneratie/autosuggestie komen aan bod.
- Wenk: Valkuilen bij het gebruik van verschillende taaltechnologische hulpmiddelen zoals moeilijke verwerking van vormen van beeldspraak, culturele en seksistische bias.
- Wenk: Om kritisch te kunnen omgaan met die taaltechnologische hulpmiddelen is het nodig dat leerlingen er inzicht in verwerven. Je kan bepaalde taaltechnologische hulpmiddelen bij de leerlingen onder de aandacht brengen. Dan gaat het over vertaalprogramma's, spraaktechnologie, tekstvoorspellers, chatbots, zoekmachines, voorleessoftware ... Ze kunnen kennismaken met wat er bestaat binnen die taaltechnologische hulpmiddelen en waar ze die voor kunnen inzetten.
- Wenk: Je kan de leerlingen bv. een onderzoekje laten uitvoeren over de werking van zoekmachines en de resultaten in besluiten noteren of over hoe ze een zoekopdracht het best kunnen ingeven en optimaliseren, hoe en welke instructies ze best geven bij spraaktechnologie, hoe de spelcontrole en grammaticachecker werkt ...
Bij automatische tekstgeneratie of autosuggestie kan je ook even ingaan op copyright en plagiaat.
- Wenk: Je kan aan de hand van stellingen, situatieschetsen uit het dagelijks leven leerlingen laten reflecteren over taaltechnologie als een wetenschap in sterke evolutie. Je verkent met hen bestaande taaltechnologische hulpmiddelen zoals de spellingscorrector, spraakherkenning, vertaaltechnologie, zoeksystemen, chatbots. Je kan met hen reflecteren over de voor- en nadelen en inzetbaarheid van technologische hulpmiddelen:
- voordelen zoals schrijf- en uitspraakondersteuning, automatische vertaling, automatische tekstgeneratie/autosuggestie ...;
 - valkuilen bij het gebruik zoals moeilijke verwerking van vormen van beeldspraak, culturele en seksistische bias, gebruik voor commerciële doeleinden;
 - verschillende inzetbaarheid van online woordenboeken en vertaalsites, zonder context geven vertaalsites soms de meest waarschijnlijke vertaling, terwijl die niet altijd gepast is.
- Wenk: Bij schrijf- en uitspraakondersteuning en bij spraaktechnologie ontdekken leerlingen wat goed en minder goed werkt en in welke situatie het interessant kan zijn om taaltechnologie te gebruiken. Je kan een koppeling maken met taalredactie door bv. een gedicteerde tekst te controleren. Je laat leerlingen nagaan wat werkt bij spraaktechnologie als er bv. verschillende sprekers (andere intonatie, andere stem ...) eenzelfde instructie geven.
- Wenk: Je kan leerlingen stimuleren om kritisch om te gaan met hulpmiddelen met oog voor evoluties, actuele mogelijkheden en beperkingen van toepassingen. Ze gaan

bv. kritisch om met communicatiemachines op basis van AI bij schrijven. Ze kunnen fouten ontdekken (factchecking) en inzicht verwerven in het nut van schrijfhulp.

Wenk: Je kan hen via diverse oefeningen met taaltechnologie kennis laten maken, erover reflecteren ... Bv. bij tv-programma's Vlaams-Nederlands of Nederlands-Nederlands laten vergelijken, dat kan via ondertitels, voice-over enz. Ze kunnen ook technologie gebruiken om een bibliografie op te maken.
Bij automatische vertaling krijgt de gebruiker meestal een letterlijke vertaling, zonder beeldspraak of humor. Je kan de leerlingen de vertalingen laten nakijken en zelf laten aanpassen.

LPD 5 De leerlingen lichten het maatschappelijk en wetenschappelijk belang van taaltechnologie toe.

★ Methodologieën voor de ontwikkeling van taaltechnologie Mogelijkheden en beperkingen van toepassingen

Wenk: Je kan bij maatschappelijke en wetenschappelijke belang van taaltechnologie denken aan ondersteuning bij meertalige communicatie in een geglobaliseerde wereld, bij het opsporen van fake news en haatberichten, bij ontwikkeling van chatbots, bij onderzoek naar de moeilijkheidsgraad van teksten, bij onderzoek naar de kwaliteit van automatische vertaalmachines.

Wenk: Je kan leerlingen inzicht bieden in verschillende methodologieën en hun werking vanuit het perspectief van de gebruiker: binnen welke maatschappelijke en wetenschapsdomeinen zijn deze methodes inzetbaar, wat zijn mogelijkheden en beperkingen van een methode, ethische vragen bij inzetbaarheid ...
Je kan met de leerlingen reflecteren over bepaalde ethische dilemma's m.b.t. journalistiek en fake news door machine learning, AI en ecologie of transparantie ...

Wenk: Je kan leerlingen zich laten verdiepen in verschillende methodologieën door hen bv. informatie erover te laten opzoeken, te laten lezen, te laten vergelijken.

Wenk: De leerlingen lichten toe hoe taaltechnologie het grote publiek toegang kan bieden tot informatie, cultuur en entertainment, bv. automatische vertaling van webpagina's van overheidsdiensten, automatische ondertiteling van plenaire debatten.

Wenk: De leerlingen lichten toe hoe data-analyse of sentimentanalyse nuttige informatie kan opleveren voor politici, socio-culturele organisaties of bedrijven.
Datascreefing van sociale media kan leiden tot een 'politieke barometer' die aangeeft met welk sentiment er over een politicus of politieke partij wordt gecommuniceerd.
Een ander voorbeeld is het geautomatiseerd analyseren van tekstberichten. Daardoor kan een bedrijf of organisatie zien hoe er over hun merk, product of dienst wordt gedacht en kunnen ze op basis van die gegevens voorspellen in welke richting de meningen zich verder ontwikkelen.

Wenk: Taaltechnologie kan via artificiële intelligentie haatberichten op sociale media traceren. De software past zichzelf bovendien voortdurend aan, want de retoriek evolueert.

LPD 6 + De leerlingen illustreren hoe taaltechnologie hen in hun werk als taalprofessional kan ondersteunen.

4.2 Onderzoekscompetentie

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 7 # De leerlingen doorlopen een onderzoekscyclus in samenhang met specifieke inhouden van dit leerplan.

Samenhang derde graad: II-III GFL-ddaa LPD 21, 22, 23, 27

Duiding: Specifieke inhouden zoals pragmatiek (contextanalyse en betekenis), introductie tot taaltechnologie, communicatieve vaardigheden (herformuleren en redigeren).

Wenk: Bij fasen in een onderzoekscyclus kan je denken aan: oriëntatie, probleem(stelling) of onderzoeksvraag, onderzoeksmethode, gegevensverzameling, analyse, conclusie, rapportering. Afhankelijk van de context kunnen een of meerdere fasen in de onderzoekscyclus zelfstandig of onder begeleiding gebeuren.

Wenk: Leerplandoelen uit de krachtlijn en de rubriek “betekenisvol leren en kiezen” van het Gemeenschappelijk funderend leerplan bereiden voor op een onderzoekscyclus. Leerlingen leren zo vanaf het eerste jaar om doelgericht informatie op te zoeken in diverse bronnen, de informatie doelgericht te beoordelen en te verwerken op een kritische en systematische manier. Ook leren ze om cyclisch te reflecteren over hun eigen leerproces en dat doelgericht bij te sturen. In het Gemeenschappelijk funderend leerplan vind je suggesties om met die doelen aan de slag te gaan en een leerlijn op te bouwen waardoor leerlingen in de derde graad in staat zijn om een onderzoekscyclus te doorlopen.

5 Lexicon

Het lexicon bevat een verduidelijking bij de begrippen die in het leerplan worden gebruikt. Die verduidelijking gebeurt enkel ten behoeve van de leraar.

Communicatiemodel

Het communicatiemodel kan gebruikt worden om elke communicatiesituatie te analyseren, een taalhandeling voor te bereiden, te begrijpen en te evalueren. Bij het communicatiemodel gebruik je negen vragen: Wie is de zender? Wat is de boodschap? Waarover gaat de boodschap/wat is de relatie van de boodschap tot de werkelijkheid? Wie is de ontvanger? Wat is de bedoeling van de communicatie? Hoe wordt er gecommuniceerd? In welke context (of situatie) wordt er gecommuniceerd? Wat is het kanaal? Wat is het effect?

6 Basisuitrusting

Basisuitrusting verwijst naar de infrastructuur en het (didactisch) materiaal die beschikbaar moeten zijn voor de realisatie van de leerplandoelen.

6.1 Infrastructuur

Een leslokaal

- dat qua grootte, akoestiek en inrichting geschikt is om communicatieve werkvormen te organiseren;
- met een (draagbare) computer waarop de nodige software en audiovisueel materiaal kwaliteitsvol werkt en die met internet verbonden is;
- met de mogelijkheid om (bewegend beeld) kwaliteitsvol te projecteren;
- met de mogelijkheid om geluid kwaliteitsvol weer te geven;
- met de mogelijkheid om draadloos internet te raadplegen met een aanvaardbare snelheid;
- met de mogelijkheid om (online) verklarende woordenboeken, de (online) woordenlijst, diverse bronnen zoals kranten en tijdschriften, audio- en beeldopnamen te raadplegen.

Toegang tot (mobile) devices voor leerlingen.

7 Glossarium

In het glossarium vind je synoniemen voor en een toelichting bij een aantal handelingswerkwoorden die je terugvindt in leerplandoelen en (specifieke) minimumdoelen van verschillende graden.

Handelingswerkwoord	Synoniem	Toelichting
Analyseren		Verbanden zoeken tussen gegeven data en een (eigen) besluit trekken
Beargumenteren	Verklaren	Motiveren, uitleggen waarom
Beoordelen	Evalueren	Een gemotiveerd waardeoordeel geven
Berekenen	Berekeningen uitvoeren	
Berekeningen uitvoeren	Berekenen	
Beschrijven	Toelichten, uitleggen	
Betekenis geven aan	Interpreteren	
Een (...) cyclus doorlopen	Een (...) proces doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Een (...) proces doorlopen	Een (...) cyclus doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Evalueren	Beoordelen	
Gebruiken	Hanteren, inzetten, toepassen	
Hanteren	Gebruiken, inzetten, toepassen	
Identificeren		Benoemen; aangeven met woorden, beelden ...
Illustreeren		Beschrijven (toelichten, uitleggen) aan de hand van voorbeelden
In dialoog gaan over	In interactie gaan over	
In interactie gaan over	In dialoog gaan over	
Interpreteren	Betekenis geven aan	

Inzetten	Gebruiken, hanteren, toepassen	
Kritisch omgaan met	Kritisch gebruiken	
Kwantificeren		Beredeneren door gebruik te maken van verbanden, formules, vergelijkingen ...
Onderzoeken	Onderzoek voeren	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Onderzoek voeren	Onderzoeken	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Reflecteren over		Kritisch nadenken over en argumenten afwegen zoals in een dialoog, een gedachtewisseling, een paper
Testen	Toetsen	
Toelichten	Beschrijven, uitleggen	
Toepassen	Gebruiken, hanteren, inzetten	
Toetsen	Testen	
Uitleggen	Beschrijven, toelichten	
Verklaren	Beargumenteren	Motiveren, uitleggen waarom

8 Concordantie

8.1 Concordantietabel

De concordantietabel geeft duidelijk aan welke leerplandoelen de specifieke minimumdoelen (SMD) realiseren.

Leerplandoel	Specifieke minimumdoelen
1	SMD 02.11.02
2	SMD 02.04.01
3	SMD 02.11.03
4	SMD 02.07.01
5	SMD 02.07.02
6+	-
7	SMD 01.01.01

8.2 Specifieke minimumdoelen

- 02.04.01 De leerlingen analyseren hoe de context de betekenis van een taaluiting beïnvloedt.
- 02.07.01 De leerlingen gaan kritisch en doelgericht om met taaltechnologische hulpmiddelen.
- 02.07.02 De leerlingen lichten het maatschappelijke en wetenschappelijke belang van taaltechnologie toe.
Onderliggende (kennis)elementen:
- Methodologieën voor de ontwikkeling van taaltechnologie
 - Mogelijkheden en beperkingen van toepassingen
- 02.11.02 De leerlingen herformuleren doelgericht (delen van) teksten in functie van de doelgroep, het kanaal of het medium.
- 02.11.03 De leerlingen redigeren schriftelijke teksten op taalgebruik en consistentie.
Onderliggende (kennis)elementen:
- Criteria: Standaardnederlands, spelling, interpunctie, woordkeuze, zinsbouw, helderheid, stijl, vormcorrectheid, adequaatheid, tekstconventies, tekststructuur, registerkeuze

Inhoud

1	Inleiding	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.1	Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.2	De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.3	Ruimte voor leraren(teams) en scholen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.4	Differentiatie	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.5	Opbouw van leerplannen.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
2	Situering	7
2.1	Samenhang in de derde graad	7
2.1.1	Samenhang binnen de studierichting Moderne talen	7
2.2	Plaats in de lessentabel	7
3	Pedagogisch-didactische duiding	7
3.1	Taalredactie en taaltechnologie en het vormingsconcept	7
3.2	Krachtlijnen	7
3.3	Opbouw.....	8
3.4	Leerlijnen.....	8
3.4.1	Samenhang in de derde graad	8
3.5	Aandachtspunten	8
3.6	Leerplanpagina.....	9
4	Leerplandoelen	9
4.1	Taalredactie en taaltechnologie.....	9
4.2	Onderzoekscompetentie.....	13
5	Lexicon	13
6	Basisuitrusting	13
6.1	Infrastructuur	14
7	Glossarium	14
8	Concordantie	15
8.1	Concordantietabel.....	15
8.2	Specifieke minimumdoelen.....	16